

УДК 636:001(477.43/44)

DOI <https://doi.org/10.32851/wba.2021.1.21>

ДО ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ КОРМОВОЇ БАЗИ ДЛЯ ВОДОПЛАВНОЇ ПТИЦІ

*Бучковська В.І. – к.с.-г.н., доцент,
Євстафієва Ю.М. – к.с.-г.н., доцент,
Подільський державний університет
vbutschk@ukr.net, pp.nika22@ukr.net*

Висвітлено історію формування сучасної науки годівлі птиці на прикладі наукових доробок Всеукраїнського науково-дослідного інституту птахівництва. Метою наших досліджень став аналіз та поширення наукових напрацювань в галузі розвитку кормової бази водоплавної птиці співробітників Всеукраїнського науково-дослідного інституту птахівництва.

Методологічною основою дослідження стали загальні принципи об'єктивності, історизму, які передбачають об'єктивний опис і аналіз подій, явищ на основі науково-критичного використання різноманітних джерел. Комплексне застосування різних способів пошуку, аналізу та синтезу забезпечило можливість оптимально використати джерельну базу досліджень. Дослідження проведені на основі аналізу опублікованих і неопублікованих джерел. Незаперечний інтерес становлять факти свідків минулого; важливі також офіційні відомості статистичного характеру щодо стану тваринництва регіону у досліджуваній період, плани, звіти про діяльність наукових установ.

Відомості про існування Всеукраїнського науково-дослідного інституту птахівництва, який функціонував у 30-х р.р. ХХ століття у Кам'янці-Подільському втрачені і на сьогодні відсутні документи про його заснування. Але, саме він був центром, де розпочиналося наукове забезпечення розвитку галузі птахівництва. Саме тут, розпочинали свою наукову діяльність майбутні видатні вчені у галузі птахівництва А.У. Биховець, П.Ю. Божко, Е.Е. Пеніонжкевич та ін.

На той час мало уваги приділялося використанню в годівлі сільськогосподарських тварин різних відходів морської промисловості та рибництва, тоді як відходи рибництва – це цінний білковий корм для сільськогосподарських тварин, а особливо для свинарства та птахівництва. Інститутом було вивчено відходи рибної промисловості – морського скату-лисиці, як корм для птиці. Відділ кормовиробництва ВУНДІП досліджував, поряд з різними рослинами, що можуть бути цінними кормовими культурами для птахоферм, і ряску як цінний корм для водоплавної птиці. Водні біоресурси – це сукупність водних організмів, життя, яких неможливе без перебування у воді.

Значна кількість співробітників інституту не змогли внести посильний вклад у розвиток птахівництва, оскільки, внаслідок репресій, які проводилися в інституті, багато з них репресовані, а їх імена незаслужено забуті. Але в тих нелегких умовах співробітниками ВУНДІП зроблено багато.

Ключові слова: птахівництво, наука, годівля, водні біоресурси, кормова база.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Поступальний шлях розвитку науки зумовлюється її минулим, у якому необхідно шукати відповіді на виклики майбутнього. На думку Л.М. Бесо́ва [1], вивчаючи історію науки, можна знайти відповіді на багато актуальних питань сьогодення. Враховуючи той факт, що наукові дослідження вчених Всеукраїнського науково-дослідного інституту птахівництва до цього часу не були об'єктом окремого вивчення, виникає необхідність всебічного комплексного дослідження напрямів та тематики їх досліджень, наукового рівня розробок.

Повноцінна годівля сільськогосподарської птиці – основа для виявлення генетичного потенціалу продуктивності і ефективної трансформації поживних речовин корму в продукцію.

Головний чинник, який стримує розвиток птахівництва на сучасному етапі – нестача кормів, слабка кормова база, низький рівень використання преміксів, БВД, вітамінів, амінокислот і особливо білка та енергії.

Недостатні знання про потребу птиці в поживних речовинах і енергії призводять на практиці до низької конверсії кормів і загального зниження ефективності галузі.

За організації повноцінної годівлі птиці основна увага перш за все приділяється білковому живленню. Проте і нестача в раціонах обмінної енергії часто стає причиною низької продуктивності птиці, особливо за браком або недостатчею амінокислот, вітамінів, макро- та мікроелементів.

У зв'язку з цим особливою значення набуває пошук нових, нетрадиційних, високоякісних, більш дешевих джерел кормового протеїну власного виробництва. Саме досвід наших вчених минулих років може допомогти нам у вирішенні даного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Згідно статті 1 Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» твердження «водні біоресурси – це сукупність водних організмів, життя яких неможливе без перебування у воді. До водних біоресурсів належать прісноводні, морські, анадромні та катадромні риби на всіх стадіях розвитку, круглороті, водні безхребетні, у тому числі молюски, ракоподібні, черви, голкошкірі, губки, кишковопорожнинні, наземні безхребетні у водній стадії розвитку, водорості та інші водні рослини».

Формулювання цілей статті. Метою наших досліджень став аналіз та поширення наукових напрацювань в галузі розвитку кормової бази водоплавної птиці співробітників Всеукраїнського науково-дослідного інституту птахівництва.

Матеріали і методи дослідження. Методологічною основою дослідження стали загальні принципи об'єктивності, історизму, які передбача-

ють об'єктивний опис і аналіз подій, явищ на основі науково-критичного використання різноманітних джерел.

Комплексне застосування різних способів пошуку, аналізу та синтезу забезпечило можливість оптимально використати джерельну базу досліджень. Дослідження проведені на основі аналізу опублікованих і неопублікованих джерел. Незаперечний інтерес становлять факти свідків минулого; важливі також офіційні відомості статистичного характеру щодо стану тваринництва регіону у досліджуваний період, плани, звіти про діяльність наукових установ.

Результати досліджень. Складний шлях пройшла вітчизняна наука в перше десятиліття становлення радянської влади та побудови основ соціалістичного суспільства. Великої шкоди її розвитку в Україні нанесено масовими репресіями в 1930-1940 рр. та на початку 1950 року, коли в безодню забуття зіштовхувалися не тільки окремі вчені, що становили гордість вітчизняної та світової науки, але й цілі академічні підрозділи. Одним з таких став Всеукраїнський науково-дослідний інститут птахівництва (далі ВУНДІП) у Кам'янці-Подільському.

На той час, мало уваги приділялося використанню в годівлі сільськогосподарських тварин різних відходів морської промисловості та рибництва, тоді як відходи рибництва – це цінний білковий корм для сільськогосподарських тварин, а особливо для свинарства та птахівництва [2; 3]. Інститутом було вивчено відходи рибної промисловості – морського скату-лисиці, як корм для птахів. Зазначалося, що на узбережжі Чорного моря закопують в землю тисячі центнерів риби скату. За біологічною поживністю морський скат – білковий корм надзвичайно високої якості і стоїть вище риб'ячого борошна [4]. Тому, було проведено дослід з годівлі, в якому вивчали рибу скат як корм для птиці (курчат, молодняку й дорослих курей). Було доведено, що скат є добрим білковим кормом для дорослої птиці. У порівнянні з риб'ячим борошном та макухою, скат визнано кращим кормом. У групах, яким включали до раціонів скату, продуктивність птиці на 47-50 % була вищою, ніж у групах, яким згодовували макуху. Також, було зауважено, що шкідливого впливу на продуктивність птиці, яким включали до раціонів скату не виявило. Переробка за планом 1932 року 16000 ц морського скату дасть до 4000 ц борошна, що за поживністю прирівнюється до 9000 ц пшениці [5].

О. Мельник у статті «Використовування борошна з риби-скату на корм курчатам» [4] зазначав, що є багато харчових засобів, природних багатств і технічних виробництв, що їх досі ще не використовують зовсім або надто мало. До таких кормових засобів, що у нас недооцінюються, він також відносив відходи рибної промисловості (риба, рибне борошно, риби скат-лисиця і скат-кит та ін.). У праці подано коротку характеристику та поживну

цінність корму риби-скату та борошна, яке з нього виготовлено. Описано досліди, проведені над курчатами та ремонтним молодняком курей, розраховано економічну ефективність введення до раціонів курчат риби-скату.

Він писав, що у нас досі ще недооцінюють тваринні корми взагалі, і, зокрема, відходи рибної промисловості, в той час як наявність моря, великих річок і ставків має притаманні їм чималі природні кормові засоби, яких досі ще не використовуємо як слід. Відділ годівлі ВУНДІП поставив своїм завданням вивчити всебічно борошно скату-лисиці як корму для добових курчат, молодняку і дорослих курей [1].

Було виявлено, що борошно скату-лисиці є високопоживним кормом з високим вмістом протеїну, воно підходить на корм курчатам, починаючи з першого тижня життя; при згодовуванні курчатам скату з першого дня життя не виявлено помітного шкідливого впливу на організм. Курчата, до раціону яких було включено рибу-скату, характеризувалися вищими приростами та краще використовували корм. Скату можна згодовувати курчатам у кількості 10-16 % від добової даванки кормів без будь-якого шкідливого впливу на здоров'я птиці [5].

Відділ кормовиробництва ВУНДІП досліджував, поряд з різними рослинами, що можуть бути цінними кормовими культурами для птахоферм, і ряску як цінний корм для водоплавної птиці.

Ряска (*Lemna L.*) – рід дрібних багаторічних плаваючих або занурених у воду рослин з родини Ароїдних, гідатофіт. Гідатофіти (від грецького *hydor, hydatos* – вода і *phyton* – рослина) – водні рослини, цілком або більшою своєю частиною занурені у воду (на відміну від гідрофітів, занурених у воду тільки нижньою частиною). В Україні – 3 види. Найпоширеніші: ряска мала (*Lemna minor L.*) і ряска триборозентаста (*Lemna trisulca L.*), поширені у стоячих водах. Третій вид – ряска горбата (*Lemna gibba L.*), що має здуті лусочки, зустрічається в нас рідше, ніж два попередні. Ряска має значну кількість протеїну і є їжею для водоплавної птиці [6].

Для дослідження її кормової цінності провели хімічний аналіз ряски із ставка та визначили такі складові частини в сухій речовині: воду, сирий протеїн, сиру клітковину, сирий жир та мінеральні речовини. Було визначено, що ряска є цінною кормовою культурою, яка подібна за своїм хімічним складом до зерна, а за кількістю сирого протеїну – до зерна бобових. Хімічний склад ряски: сирого протеїну – 21,2 %, сирого жиру – 3,6 %, безазотистих екстрактивних речовин – 33,7 %, клітковини – 7,9 % та золи – 17,9 %. Урожайність ряски в лабораторних умовах досягає до 250 ц/га за період вегетації 6-7 місяців. Культура ряски не вимагає спеціальних витрат з культивування та агротехніки і відкриває великі перспективи щодо забезпечення водоплавної птиці дешевим цінним білковим кормом. Ряску можна вживати в сирому та переробленому вигляді [5].

Відомості про існування Всеукраїнського науково-дослідного інституту птахівництва, який функціонував у 30-х рр. ХХ століття у Кам'янці-Подільському втрачені і на сьогодні відсутні документи про його заснування. Але, саме він був центром, де розроблялося наукове забезпечення розвитку галузі птахівництва. Саме тут, розпочинали свою наукову діяльність майбутні видатні вчені у галузі птахівництва А.У. Биховець, П.Ю. Божко, Е.Е. Пеніонжкевич та ін. Значна кількість співробітників інституту не змогли внести посильний вклад у розвиток птахівництва, оскільки, внаслідок репресій, які проводилися в інституті, багато з них репресовані, а їх імена незаслужено забуті. Але в тих нелегких умовах співробітниками ВУНДП зроблено багато: розроблені норми годівлі птиці, досліджений хімічний склад, поживна цінність та особливості використання концентрованих та нетрадиційних кормів для птиці; для господарств розроблені основні правила годівлі птиці.

TO THE HISTORY OF FORMATION OF FEED BASE FOR WATERFALL BIRDS

*Buchkovska V.I. – Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor;
Ievstafieva Yu.M. – Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor;
State Agrarian And Engineering University In Podilia
vbutschk@ukr.net, pp.nika22@ukr.net*

The history of formation of modern science of poultry feeding on the example of scientific achievements of the All-Ukrainian research institute of poultry farming is covered. The purpose of our research was the analysis and dissemination of scientific developments in the field of development of the feed base of waterfowl of the All-Ukrainian Research Institute of Poultry.

The methodological basis of the study was the general principles of objectivity, historicism, which provide an objective description and analysis of events and phenomena based on the scientific and critical use of various sources. The complex application of different methods of search, analysis and synthesis provided an opportunity to make optimal use of the source base of research. The research was conducted on the basis of the analysis of published and unpublished sources. Of undeniable interest are the facts of witnesses of the past; official statistical information on the state of animal husbandry in the region in the study period, plans, reports on the activities of scientific institutions are also important.

Information about the existence of the All-Ukrainian Research Institute of Poultry, which operated in the 30's. The twentieth century in Kamianets-Podilskyi is lost and today there are no documents about its foundation. However, it was the center where the scientific support for the development of the poultry industry was developed. It was here that the future outstanding scientists in the field of poultry A.U. Bykhovets, P.Yu. Bozhko, E.E. Penionzhkevich and others.

At that time, little attention was paid to the use of various wastes from the marine industry and fish farming in the feeding of farm animals, while fish waste is a valuable

protein feed for farm animals, and especially for pigs and poultry. The institute studied the waste of the fishing industry-sea fox stingray as poultry feed. The WUNDIP feed production department investigated, along with various plants that could be valuable fodder crops for poultry farms, and duckweed as valuable fodder for waterfowl. Aquatic bioresources are a set of aquatic organisms, life of which is impossible without being in water.

A significant number of the institute's staff were unable to make a significant contribution to the development of poultry farming because, as a result of the repressions carried out at the institute, many of them were repressed and their names undeservedly forgotten. But in those difficult conditions, WUNDIP staff did a lot.

Keywords: poultry farming, science, feeding, aquatic bioresources, fodder base.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бесов Л.М. Методологічні питання дослідження історії науки і техніки та її викладання у вищій технічній школі. *Наука і науковознавство*. 2005. № 2. С. 88–93.
2. Бучковська В.І. Стан галузі птахівництва України у 20-30-х роках ХХ століття. *Наук. вісн. Львівського НУВМБ ім. С.З. Гжицького*. Львів, 2010. Т. 12. № 2 (44). Ч. 5. С. 154–156.
3. Бучковська В.І. Розвиток зоотехнічної науки Центрального Поділля України у ХХ столітті: дис. канд. с.-г. наук : 06.04.01. Кам'янець-Подільський, 2008. 217 с.
4. Мельник О. Використовування борошна з риби-скату на корм курчатам. *Птахівництво України*. 1932. № 2. С. 16–19.
5. Мельник О. Про нові додаткові корми, що їх можна вводити до раціону птиці. *Птахівництво України*. 1932. № 4. С. 16–17.
6. Онацький Є. Ряска. Українська мала енциклопедія: 16 кн., у 8 т. Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині. Буенос-Айрес: Літери Риз-Се, 1964. Т. 7, кн. XIII. С. 1656.

REFERENCES

1. Biesov, L.M. (2005). *Metodolohichni pytannia doslidzhennia istorii nauky i tekhniky ta yii vykladannia u vyshchii tekhnichnii shkoli* [Methodological issues of research of the history of science and technology and its teaching in higher technical school]. *Nauka i naukovoznavstvo*. no. 2, 88–93. [in Ukrainian].
2. Buchkovska, V.I. (2010). *Stan haluzi ptakhivnytstva Ukrainy u 20-30-kh rokakh XX stolittia* [The state of the poultry industry of Ukraine in the 20-30s of the twentieth century]. *Nauk. visn. Lvivskoho NUVMB im. S.Z. Gzhytskoho*. Vol. 12, no. 2 (44), part 5, 154–56. [in Ukrainian].
3. Buchkovska, V.I. (2008). *Rozvytok zootekhnichnoi nauky Tsentralnoho Podillia Ukrainy u XX stolitti* [Development of zootechnical science of the Central Podillya of Ukraine in the XX century] (PhD Thesis).

- Kam'ianets-Podilskyi: State agrarian and engineering university in Podilia. [in Ukrainian].
4. Melnyk, O. (1932). *Vykorystovuvannia boroshna z ryby-skatu na korm kurchatam* [Using stingray flour to feed chickens]. *Ptakhivnytstvo Ukrainy*. no. 2, 16–19. [in Ukrainian].
 5. Melnyk, O. (1932). *Pro novi dodatkovi kormy, shcho yikh mozhna vvodyty do ratsionu ptytsi* [About new additional feeds that can be introduced into the bird's diet]. *Ptakhivnytstvo Ukrainy*. no. 4, 16–17. [in Ukrainian].
 6. *Ukrainska mala entsyklopediia* (1964). *Riaska* [Duckweed]. Buenos-Aires: *Ukrainska mala entsyklopediia*. Vol. 7, p. 1656. [in Ukrainian].